

Over vakantie en honingetiketten

226

Het besluit is gevallen, we gaan met vakantie en dan volgt een hele reeks van voorbereidingen. Het reisdoel staat vast, maar voor de imker begint dan het wikken en wegen. Wanneer en hoe lang, met aan de ene kant van de balans een goede verstandhouding met de ega en aan de andere kant de bijen met op het draaipunt van het geheel... schuldgevoel. Het vroege voorjaar? Kan eigenlijk niet, want de volken moeten in orde worden gebracht voor de voorjaarsdracht. En stel je voor dat het mooi weer blijft, zwermneiging de kop opsteekt en/of honingkamers moeten worden bij geplaatst, je moet er niet aan denken! Met de maanden mei en juni staat of valt het bijenseizoen (imker-ego) en die vallen dus af. Juli zou kunnen, koninginnetjes net aan de leg, maar dan beginnen de oude moertjes weer met een inhaalrace zwermneiging. Dus liever niet. In augustus kan je als imker furore maken met prachtige raathoning, maar daar moet je dan wel bij zijn! Bovendien, bij slecht weer moet er worden gevoerd, want we willen winterbijen in de volken. September dan? Ligt hier niet de basis voor het volgende jaar? Enfin, het is uiteindelijk half april geworden tot in de eerste week van mei. De volken in orde gebracht voor de kruipwilgdracht op een broed- en honingkamer en de heel sterke volken voor alle zekerheid nog een broedbak er onder. Bij terugkomst bleek met de volken uiteraard niets aan de hand. Ze hadden goed hun best gedaan en gemiddeld 15 pond heerlijke voorjaars-honing voor deze imker apart gezet. De vakantie voerde naar Sicilië en behalve een schitterende flora was het een geweldige ervaring te dwalen tussen de overblijfselen van machtige Griekse nederzettingen uit een ver verleden. Tussen de vele taferelen op fresco's heb ik nog gezocht naar afbeeldingen met betrekking tot bijen, maar helaas. Ik vond deze wel op de kuipjes met honing op de ontbijt tafel met op de bovenzijde in veelkleurendruk bloemen en het woord honing. Geen in het oog springende afbeeldingen van bijen. En dat past weer helemaal in het resultaat van een Amerikaans consumentenonderzoek. In een warenhuis was groepsgewijs een uitstalling gemaakt van een grote hoeveelheid potten honing met verschillende etiketten. Een groep waarop bijen centraal en groot stonden afgebeeld en een groep met andere afbeeldingen uit de bijenteelt. Bij beide uitstallingen werden de reacties van het publiek geobserveerd. Wat bleek? Etiketten waarop

een bij of bijen groot stonden afgebeeld hadden een schrik- en afweerreactie bij het publiek tot gevolg. Een bij werd duidelijk geassocieerd met steken. Wellicht iets om rekening mee te houden als u een eigen etiket ontwerpt.

Grootimker Piana

De honingkuipjes waren afkomstig van de Italiaanse grootimker Piana, die ook bekendheid geniet als koninginneteler. In het blad *Apiacta* vertelt hij iets over zijn werkmethode.

'Het is van het grootste belang dat in de honingkamers nieuwe raten worden gebruikt zonder pollen of restanten van reeds eerder geslingerde honing. In geslingerde raten blijven altijd kristallen achter die een snelle kristallisatie van de volgende honing bevorderen. Er kan dan ook niet meer gesproken worden over een zuivere honingsoort, wellicht belangrijk bij de beoordeling tijdens een honingkeuring. Bij de honingproducerende volken worden geen moerroosters gebruikt. Om te voorkomen dat de koningin de honingkamer bij het broednest betreft worden daarin slechts acht of negen raten gehangen. Door de grotere onderlinge afstand ontstaan spekraten die de koningin er van weerhouden deze raten te beleggen. Het vergemakkelijkt ook het automatisch ontzegelen omdat de raat buiten het raampje uitsteekt. Het is een algemeen aanvaard begrip dat honing rijp is als tenminste tweederde van de raat is verzegeld. Dit behoeft niet altijd waar te zijn. Aan het eind van de

dracht kan de opgeslagen honing wel degelijk rijp zijn ondanks de nog niet geheel gevulde cellen. Drachtomstandigheden spelen ook een rol. Bij overvloedige dracht worden de gevulde cellen snel verzegeld en is het vochtgehalte nog vrij hoog. Vooral bij honing uit spekraten kan dan gisting optreden. De voorjaars-honing levert het laagste vochtgehalte op. Slechts onder optimale omstandigheden zal het watergehalte van geslingerde honing minder zijn dan 18%. De te slingeren raten worden bij voorkeur 's morgensvroeg van de kasten genomen, voordat de haalbijen massaal zijn uitgevlogen. De laatstgehaalde honing is dan nog een nacht door de bijen bewerkt. Is de dracht nog in volle gang en moeten er extra honingkamers worden gegeven dan komen die onder de bestaande. Een aantal dagen later worden de volle bovenste bakken afgenomen.'

Najaar, bouwen en afbouwen

De prikkels tot bouwen zijn een gezond volk met een vitale koningin, de aanwezigheid van broed, een sterke instroom van voedsel en wellicht een toenemende daglengte. Maar pas op. Bij de laatste voorwaarde denk ik toch dat we onszelf op het verkeerde been zetten, want ook in het najaar wordt er gebouwd als het nodig is. Denk maar aan de heidedracht met de productie van raathoning en nog later als het wintervoedsel wordt verzegeld. Zelfs tijdens de winterzit wordt was geproduceerd. Bekijk in februari maar eens de varroalade, tussen al het afval vindt u de minuscule wasplaatjes. Uiteraard bestaat er geen denkpatroon bij de bijen dat hun ingeeft op een bepaald moment was te gaan produceren. Het lijkt er op dat de wasproductie automatisch op gang komt bij bijen die zich hebben volgezogen met voedsel. Dus: tijdens dracht en het afvoeren als het voedsel na bewerking wordt verzegeld. Ook in de wintertros zullen er altijd bijen zijn met veel voedsel op zak. Noem ze de reservoirbijen. Deze vinden we ook terug in zwermen met als resultaat wasrestanten als een zwerm na een paar dagen is vertrokken naar haar definitieve woonplek. In een ver verleden kwam ik op het idee dat er tijdens de aanloop tot het afvoeren, medio augustus, voor de bijen een dracht werd gesimuleerd en dat er dan ook best gebouwd kon worden. Tijdens dat langzaam voeren hing ik twee- of driemaal een vel kunstraat aan weerszijden van het broednest. De achterliggende gedachte was dat de koningin de pas uitgebouwde raten snel zou beleggen, zodat met veel jonge bijen zou worden ingewinterd. Er werd gebouwd, maar niet van harte. Bovendien begreep de koningin niet wat er van haar

werd verwacht (een veel voorkomend verschijnsel), want de raten werden nauwelijks belegd. Nu speelde de afnemende daglengte wel degelijk een rol! Het is tegenwoordig een algemeen aanvaarde regel dat de bijen in het najaar hun krachten moeten sparen om een eiwit/vetlichaam op te bouwen en om oud te kunnen worden. We zouden ze het liefst stuk voor stuk in folie willen rollen. Gekheid natuurlijk, want ze hebben in het najaar wel degelijk extra aandacht nodig en vooral in gebieden waar dan weinig stuifmeel voorhanden is. Het terughangen van een eerder uitgenomen raat stuifmeel is een goede zaak. Afgezien daarvan kan het najaar ook een feest worden. Bij goed weer tijdens de heidedracht bouwen de bijen met een ongekend elan raampje na raampje vol met prachtige raat en worden de volle cellen later verzegeld. Die krachtsinspanning lijkt weinig invloed te hebben op de uitwintering! En daar sta je dan met alle kommer en kwel om de bijen te sparen en veel winterbijen in de volken te krijgen. Laat de bijen in het najaar maar zoveel mogelijk met rust. Ze formeren hun wintertros en staan minder open voor onze goede (jawel, goede) bedoelingen. Het zij zo.

Najaarsvereniging

Alvorens te verenigen wordt vaak het oudste of slechtste moertje verwijderd. Een heel gedoe dat opzoeken bij veelal narrige bijen. Laat het maar achterwege. Door toeval kwam de Duitse grootimker Schehle er achter dat de bijen na het verenigen zelf selecteren op kwaliteit. Van een duizendtal verenigde volken met jonge en oude koningin bleken het volgende voorjaar overwegend jonge koninginnen in de volken aanwezig te zijn, wat hij zag aan het verschil in kleur waarmee de koninginnen waren gemerkt.

Het weer in september

Voor de periode 1961/1990 geldt als landelijk gemiddelde 136 uren zonneshijn, 68 millimeter neerslag en een gemiddelde maximumtemperatuur van 18,3°C. In onderstaande tabel een overzicht van de afgelopen vijf septembermaanden.

Septembermaanden					
Jaar	Zon	(uren)	Neerslag	(mm)	Max.temp (°C)
1993	somber	(116)	zeer nat	(129)	kil (17,1)
1994	somber	(103)	zeer nat	(140)	kil (17,4)
1995	normaal		zeer nat	(111)	normaal
1996	zonnig	(165)	vrij droog		kil (17,1)
1997	zeer zonnig	(182)	droog	(31)	normaal